

Det encyklopædiske

‘Encyklopædisk’ synes at være blevet et veritabelt *buzz-word*, der i disse år hæftes på en lang række meget forskelligartede litterære værker. Men hvad vil det egentlig sige, at en litteratur er encyklopædisk? Er det nok, at den demonstrerer fine fornemmelser for sne eller sporadisk indsigt i termodynamiske teorier? Eller skal man have fat i kanoniserede encyklopædister – murstensforfattere som Rabelais, Melville og Joyce, der i højere grad end Høeg og Balle når rundt i spektret af menneskelig viden – før man med rette kan tale om ‘encyklopædisk litteratur’? Hvis det overhovedet giver mening at tale om en encyklopædisk genre, eller i det mindste en undergenre eller en litterær modus, hvilke træk kan så siges at karakterisere genren? Hvilke elementer skal være til stede, før et værk kan kaldes ‘encyklopædisk’?

I Passage 47 nr. vil vi underkaste det svært bestemmelige encyklopædiske felt en nærmere undersøgelse. Med en række artikler, der gransker det encyklopædiske lige fra senantikkenes eklekticistiske genbrug til informationssamfundets overflod af såvel nyttige som ubrugelige oplysninger, og som griber feltet an gennem både konkrete værkanalyser og mere overordnede teoretiske refleksioner, vil vi give vores bud på, om det encyklopædiske kan siges at udgøre en selvstændig genre. Med utallige forbindelser på kryds og tværs tegner artiklerne et mangfoldigt billede af ‘det encyklopædiske’ – fra omfattende videnssystemer over ophobninger af sære ting, tegn og fænomener til intrikate forbindelser og altomfattende netværk.

Vi er stolte af for første gang på dansk at kunne præsentere Jorge Luis Borges’ essay “John Wilkins analytiske sprog”, der nok er allermest kendt for omtalen af en vis særpræget kinesisk encyklopædi. Essayet stammer fra samlingen *Otras Inquisiciones*, hvor Borges, som Rigmor Kappel Schmidt fremfører i sin artikel, gennem titlen positionerer sig i forhold til inkquisitionens videnskabsfjendske og nysgerrighedsbremsende undersøgelser. Essayet viser også tydeligt, hvad Kappel Schmidt betegner som “Borges’ kærlige fascination af et absurd, totaliserende projekt.” Hun slår i sin artikel netop ned de steder i Borges’ værk, hvor forfatteren filosoferer over nogle af de (umulige og ikke-rationelle) tankefigurer, der knytter sig til den ellers særdeles rationelle encyklopæditanke.

I Maria Fabricius Hansens artikel "Tilegnelser" drejer det sig om senantikens kultur som encyklopædisk projekt. Hvor den encyklopædiske eklekticisme inden for senantikens arkitektur og litteratur traditionelt er blevet betragtet som en både fantasiløs og klodset håndtering af fortidens arv, foreslår Fabricius Hansen, at den i stedet skal betragtes som et æstetisk og indholdsmæssigt ideal i tiden; et ideal, der i langt højere grad end klassisk helhedstænkning rummede store erkendelsesmæssige potentialer. Det handler – blandt meget andet – også om litterære tilegnelser, når Jan Bäcklund i sin artikel undersøger François Rabelais' digressivt-omkringvandrende encyklopædiske modus i *Gargantua og Pantagruel* og blandt andet ser denne modus i forhold til den tidlige modernitets taksonomi og oplysningstidens alfabetik. Netop encyklopædien som både semantik og vidensform har været en konstant interesse for Umberto Eco, og Birgit Eriksson forfølger i artiklen "Verdens modstande og påvirkelighed – Ecos encyklopædier" denne interesse i forfatterens historiske, teoretiske og litterære forfatterskab.

Giovanni Angeli introducerer til Raymond Roussels forfatterskab, særligt *Locus Solus*: en rablende encyklopædisk roman, hvor alskens sære fænomener – f.eks. en brolæggerjomfru, der ophængt i en luftballon opsamler tænder og lægger dem ud i et mønster – indgår i et omfattende katalog over underværker. Det er ikke så mærkeligt, at surrealisternes siden tog Roussel til sig. Spøjse encyklopædiske fænomener og inventarlistes får også plads, når Lars Bukdahl i en leksikalsk tæt gennemgang slår encyklopædiciteten i ny dansk litteratur efter. Hæng på!

Søren Frank skriver om Salman Rushdies *Midnight's Children* som et encyklopædisk projekt, hvor forfatteren på én gang leger med tanken om litteraturens mulighed for at repræsentere Indien 1:1 og samtidig gennem romanen både stilistisk og tematisk påpeger umuligheden af dette projekt. Samme dilemma kan, som Tine Engel Mogensen viser i sin artikel, findes i den amerikanske forfatter Richard Powers' stærkt encyklopædiske roman *The Gold Bug Variations*, hvor forfatteren gennem utallige detaljer, synekroker og intrikate forbindelser søger at inddrage al verden og radikalt udvide romanens rum. Intrikate forbindelser finder man ligeledes i Prousts *På sporet af den tabte tid*, og Svend Østergaard demonstrerer i sin artikel, hvordan værkets encyklopædisk umådeholdne beskrivelser af omgangsformer, arkitektur, påklædning, diskussionsemner og ikke mindst navne tjener en overordnet funktion, nemlig blandt andet at afdække selskabsverdenens sociale dynamik.

Hermed Passages bud på 'en kredsformet rundtur i lærdommen' – læseren ønskes god tur.

Redaktionen